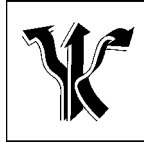

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО”
(для бакалаврів)**

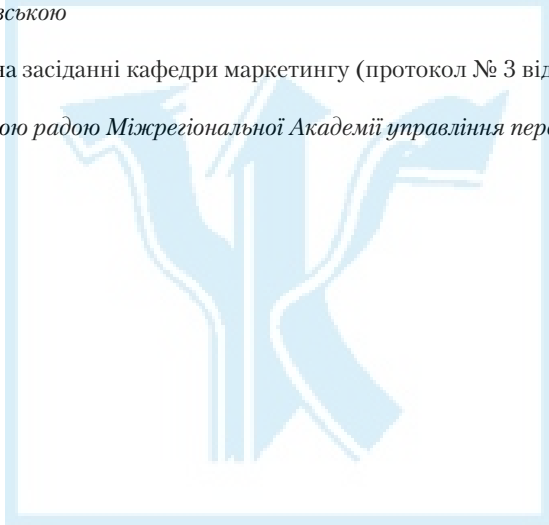
МАУП

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри комерційного та трудового права
Н. О. Можаровською

Затверджено на засіданні кафедри маркетингу (протокол № 3 від 14.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Можаровська Н. О. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Господарське право” (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2008. – 62 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, зміст дисципліни, питання для самоконтролю, практичні і тестові завдання, тематику рефератів, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни “Господарське право” є складовою навчального процесу. Вивчення теоретичних аспектів комерційного права на лекціях передбачає їх практичне застосування на семінарських заняттях за допомогою розв’язання практичних ситуацій, розгляду справ господарських судів, тестів, контрольних питань та усних опитувань. Одним з основних засобів засвоєння матеріалу для успішної роботи на семінарських заняттях є самостійна робота у вільний від основних занять час.

Мета самостійної роботи з дисципліни “Господарське право” – закріпити, перевірити рівень засвоєння студентами матеріалу та здатності самостійно і творчо мислити, прищепити навички самостійного опрацювання навчальної та наукової літератури в процесі підготовки до семінарських занять, під час самостійного написання рефератів, навчити самостійно використовувати чинне законодавство в майбутній професійній діяльності дипломованого юриста.

Завдання самостійної роботи передбачають:

- застосування норм комерційного права на практиці;
- поглиблення теоретичних знань, що були отримані на лекціях;
- узагальнення практики застосування господарського законодавства та робити відповідні висновки за результатами узагальнення;
- розвиток наукового мислення.

Зміст самостійної роботи студентів з курсу “Господарське право” визначається навчальною програмою та цими Методичними рекомендаціями. Основою для підготовки студентів до самостійної роботи є наведений у цій методичній розробці тематичний план. При підготовці до самостійного заняття студент повинен:

- ознайомитись з планом семінарського заняття та переліком навчальної літератури, що подана наприкінці плану;
- перевірити наявність попереднього конспекту лекції;
- підготувати запитання до викладача з питань, які виносяться на розгляд;
- підготувати статті з проблемних питань за темою, що розглядається.

До основних форм самостійної роботи студентів з дисципліни “Господарське право” належать:

- опрацювання лекційного матеріалу шляхом обов’язкового вивчення запропонованих викладачем визначень та відповідей на запитання, які плануються на семінарське заняття;
- вивчення комерційного законодавства шляхом співставлення теоретичних основ з нормативним матеріалом щодо теми, що вивчається;
- використання при самостійній підготовці студентами монографій вчених-юристів, наукових статей, судової практики;
- написання реферативних робіт та складання переліку питань, які, на думку студентів, недостатньо висвітлені в літературі чи на попередній лекції, для їх чіткого засвоєння;
- з метою кращого засвоєння матеріалу самостійне конспектування важливих, з точки зору студента, питань.

Завдання для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни “Господарське право” передбачають формування у студентів необхідних правових знань щодо науки комерційного права шляхом пошуку необхідних інформаційних джерел, а через їх опанування вміння аналітично оцінювати та виокремлювати основне з запропонованої інформації.

Особлива увага з боку викладача приділяється розв’язанню конкретних практичних ситуацій. Студент не обмежується лише відповіддю “правомірно” чи “не правомірно”, “так” чи “ні”, а обов’язково має обґрунтувати свої відповіді. Практичні завдання складені таким чином, щоб будь-яка відповідь, навіть коли вона протилежна відповіді на те саме запитання іншого студента, є дискусійною і має право на доказ, а коли вона буде доведена юридично — заслуговує на таку, що є правильною.

Оцінки за самостійну роботу враховуються при встановленні підсумкової оцінки з дисципліни “Господарське право”.

Тематика рефератів запропонована за кожною темою навчальної дисципліни. Студентам пропонується написати реферат та скласти на його основі змістовну доповідь, яка буде вислухана на її захисті. Мета доповіді полягає в засвоєнні іншими студентами основних аспектів розглянутої теми та формуванні запитань, які можуть виникати в процесі подальшої дискусії.

Вимоги до написання курсової роботи:

- обсяг – 30–35 аркушів формату А4;
- наявність у вступній частині актуальності теми, що розглядається;
- наявність власних висновків та пропозицій;
- наявність списку використаних джерел.

Кращі роботи можуть бути рекомендовані до друку як наукові статті та на конкурси студентських наукових робіт.

Самостійна робота оцінюється викладачем з урахуванням усної та/або письмової відповіді студента, підготовленої доповіді, реферату, вміння доводити власні думки та захищати свою позицію.

Критерії оцінювання роботи студентів на семінарському занятті:

- оцінка “ВІДМІННО” – студент повно і всебічно розкриває тему, що виноситься для самостійного опрацювання, вільно опонує термінологією, демонструє глибокі знання використаної при підготовці літератури, має власну точку зору, під час щодо питання, яке стало темою заняття та може довести свою точку зору. під час відповіді логічно та послідовно викладає вивчений матеріал та в змозі вільно та професійно вести дискусію;
- оцінку “ДОБРЕ” студент отримує за умов, що викладені вище, але є деякі упущення при висвітленні матеріалу, трапляються не точні твердження, які не підкріплені нормативними чи іншими доказами;
- оцінку “ЗАДОВІЛЬНО” студент отримує, якщо розкрив питання в загальних рисах, розуміє суть питання, намагається робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки, матеріал не викладає самостійно, відсутня логіка його викладання;
- оцінку “НЕЗАДОВІЛЬНО” студент отримує у разі, якщо не в змозі дати відповідь на поставлене запитання або відповідь не-правильна, не розуміє суті питання, а як наслідок не може зробити висновки.

ЗМІСТ
дисципліни
“ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	<p>Змістовий модуль I. Загальна частина</p> <p>1 Теоретико-правові засади правового регулювання господарської діяльності</p> <p>2 Держава та органи місцевого самоврядування як учасники у сфері господарювання</p> <p>3 Правове регулювання ліцензування та патентування господарської діяльності</p> <p>4 Правове регулювання оподаткування та шляхи удосконалення податкової системи України</p> <p>5 Правове регулювання відносин суб'єктів господарювання щодо стандартизації та сертифікації</p> <p>6 Антимонопольно-конкурентні відносини та захист підприємців та споживачів від негативних наслідків недобросовісної конкуренції</p> <p>7 Правове регулювання захисту прав споживачів</p> <p>8 Господарська комерційна діяльність. Правові засади підприємницької діяльності</p> <p>9 Некомерційна господарська діяльність</p> <p>10 Основні засади здійснення господарської діяльності</p>
	<p>Змістовий модуль II. Спеціальна частина</p> <p>11 Державні та комунальні унітарні підприємства</p> <p>12 Господарські товариства</p> <p>13 Підприємства колективної власності</p> <p>14 Приватні підприємства та інші види підприємств</p> <p>15 Об'єднання підприємств</p> <p>16 Громадянин як суб'єкт господарювання. Особливості правового статусу інших суб'єктів господарювання</p>

1	2
17	Майнова основа господарювання
18	Господарські зобов'язання
19	Правове регулювання банкрутства
20	Зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання
21	Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання
22	Санкції за порушення законодавства у сфері господарювання.
23	Особливості правового регулювання господарської діяльності в окремих галузях господарювання

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль I. Загальна частина

Тема 1. Теоретико-правові засади правового регулювання господарської діяльності

Питання для самоконтролю

1. Поняття, предмет, методи, принципи та типи правового регулювання господарської діяльності.
2. Механізм та стадії правового регулювання господарської діяльності.
3. Роль держави у функціонуванні механізму правового регулювання суспільних відносин.
4. Ефективність правового регулювання господарських відносин

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання

1. Зазначте правильні відповіді.

Господарська діяльність – це:

- а) вид суспільних відносин, що об'єктивно піддається та потребує юридичної регламентації;
- б) найважливіший вид суспільних відносин, що має принципове значення для держави, об'єднань людей та конкретних осіб, не обмежених законом у правоздатності та дієздатності;

- в) діяльність господарюючих суб'єктів (резидентів) та осіб без громадянства з виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг) для власних потреб з метою одержання прибутку;
- г) діяльність господарюючих суб'єктів з виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг) з метою підвищення економіки держави шляхом виконання державних замовлень.

2. Зазначте правильну відповідь

Предмет правового регулювання господарської діяльності становить:

- а) визначенні законодавством України основні засади господарювання в Україні, господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення некомерційної господарської діяльності між державними органами – суб'єктами господарювання, споживачами, органами внутрішніх справ, прокуратури, суду (господарського суду), та нагляд і контроль вище зазначених органів за цією діяльністю з метою отримання прибутку;
- б) визначенні міжнародними правовими нормами та законодавством України господарські відносини, що виникають при здійсненні суб'єктами господарювання підприємницької діяльності та нагляд і контроль за цією діяльністю з боку держави з метою координації ринків товарів і послуг в Україні та їх пересування за митний кордон;
- в) визначенні законодавством України основні засади господарювання в Україні, господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, між суб'єктами господарювання, та іншими учасниками відносин у сфері господарювання, та нагляд і контроль за цією діяльністю з боку держави з метою усунення незаконності в галузі господарювання, що може призвести до негативних наслідків як для суб'єктів господарювання, підприємців та споживачів, так і для економіки України взагалі.

3. Визначте зайве.

Загальними принципами господарювання в Україні є:

- а) інформування підприємцями державних органів усіх рівнів про результати своєї діяльності;

- б) забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;
- в) свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;
- г) вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;
- д) обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;
- е) вільний доступ суб'єктів господарювання до інформації отриманої державними органами про діяльність конкретних господарюючих суб'єктів;
- є) захист національного товаровиробника;
- ж) заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини;
- з) заборона вільного відкриття валютних рахунків суб'єктам господарювання, прибуток яких більше за мінімальну заробітну платню президента України.

Завдання 2. Підготуйте письмові відповіді на наступні запитання.

1. Як ви розумієте поняття “нормативно-правове регулювання господарської діяльності” та “державне регулювання господарської діяльності”. Це спільні чи розбіжні поняття. Дайте визначення.
2. Що є предметом правового регулювання господарської діяльності?
3. Зазначте принципи, за якими діє система господарювання в Україні.
4. Що включає в себе нормативно-правове регулювання господарської діяльності?
5. Які ви знаєте засоби правового регулювання господарської діяльності?
6. Дайте визначення та перелічіть типи правового регулювання господарської діяльності.
7. Наведіть приклад загального дозволу як типу правового регулювання господарської діяльності, спираючись на конкретну правову норму.

8. Наведіть приклад звільнення від заборони як типу правового регулювання господарської діяльності, спираючись на конкретну правову норму.
9. Які методи використовуються в процесі правового регулювання господарської діяльності?
10. Які складові механізму правового регулювання господарської діяльності вам відомі?
11. Яка роль держави в механізмі правового регулювання господарської діяльності?
12. За якими принципами держава регулює господарську діяльність?
13. Як ви розумієте термін “ефективність” правового регулювання господарської діяльності, у чому він полягає?

Завдання 3. Підготуйте реферати на наступні теми.

1. Основні засади правового регулювання господарської діяльності.
2. Нормативне регулювання господарської діяльності.
3. Державне регулювання господарської діяльності.

Література [1; 2; 44; 52; 56; 108]

Тема 2. Держава та органи місцевого самоврядування як учасники у сфері господарювання

Питання для самоконтролю

1. Участь держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в господарській діяльності.
2. Форми реалізації державою економічної політики.
3. Прогнозування та планування економічного і соціального розвитку.
4. Державне регулювання оподаткування.
5. Державне регулювання обмеження монополізму та сприяння змагальності у сфері господарювання.
6. Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю.
7. Державне регулювання захисту прав суб'єктів господарювання та споживачів.
8. Державне регулювання діяльності об'єднань підприємців.
9. Особливості управління господарською діяльністю у державному секторі економіки.

10. Відносини суб'єктів господарювання з органами місцевого самоврядування.
11. Особливості управління господарською діяльністю у комунальному секторі економіки.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання:

1. Зазначте правильні відповіді.

Основними формами державного планування господарської діяльності є:

- а) Державна програма економічного та соціального розвитку України;
- б) Державний бюджет України;
- в) інші державні програми з питань економічного і соціального розвитку.

2. Визначте зайве.

Система оподаткування будується за принципом:

- а) економічної доцільності;
- б) соціальної справедливості;
- в) рівності всіх платників податків;
- г) поєднання інтересів суспільства, держави, територіальних громад, суб'єктів господарювання та громадян;
- д) вільного користування грошима, які залишилися після сплати податків.

3. Визначте правильні відповіді та розташуйте нормативні акти у порядку підлеглості.

Правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання визначаються:

- а) Господарським кодексом України;
- б) Повітряним кодексом України;
- в) Цивільним кодексом України;
- г) ЗУ “Про захист економічної конкуренції”;
- д) ЗУ “Про захист від недобросовісної конкуренції”;
- е) Конституцією України;
- є) Паризькою конвенцією з охорони промислової власності;

- ж) ЗУ “Про антимонопольний комітет”;
- з) ЗУ “Про природні монополії”;
- и) ЗУ “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції”.

4. Чи правильне твердження?

Незаконне втручання та перешкоджання господарській діяльності суб'єктів господарювання з боку органів державної влади, їх посадових осіб при здійсненні ними державного контролю та нагляду забороняються:

- а) так;
- б) ні.

5. Зазначте правильну відповідь.

Суб'єктами господарювання державного сектора економіки є:

- а) суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів;
- б) суб'єкти, що діють на основі лише державної чи комунальної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів;
- в) суб'єкти, що діють на основі державної чи комунальної власності, є суб'єктом державної монополії, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів.

Завдання 2. Дайте письмові відповіді на наступні запитання.

1. У чому полягають загальні державні гарантії суб'єктам господарювання?
2. У чому полягають майнові державні гарантії суб'єктам господарювання?
3. Які ви знаєте форми реалізації державою економічної політики?
4. Що таке економічна стратегія?

5. Що таке економічна тактика?
6. Які основні форми державного планування господарської діяльності вам відомі?
7. Що таке державне замовлення?
8. Що таке державний контракт?
9. На що спрямовані ліцензування, патентування та квотування як засоби державного регулювання у сфері господарювання?
10. За якими принципами будується система оподаткування в Україні?
11. У чому полягає мета антимонопольно-конкурентної політики держави?
12. Згадайте, в яких сферах держава здійснює контроль та нагляд за господарською діяльністю.
13. В які способи здійснюється захист прав та інтересів суб'єктів господарювання та споживачів?
14. З якою метою створюються торгово-промислові палати?
15. Дайте визначення поняттю “суб'єкти господарювання державного та комунального сектора економіки”.

Література [1; 2; 44; 46; 52; 56; 88; 108]

Тема 3. Правове регулювання ліцензування та патентування господарської діяльності

Питання для самоконтролю

1. Поняття та загальні положення.
2. Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.
3. Умови та порядок одержання ліцензії.
4. Правове регулювання патентування господарської діяльності.

Практичні завдання

Завдання 1. Дайте письмові відповіді на наступні запитання.

1. Що таке ліцензія?
2. Хто такий ліцензіант?
3. Якими нормами законодавства регламентуються види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню?
4. Як ви вважаєте, яка мета обмеження здійснення господарської діяльності?
5. Що таке ліцензійні умови?

6. Які документи подаються до органу ліцензування для отримання ліцензії?
7. Який порядок одержання ліцензії?
8. Підстави для переоформлення ліцензії.
9. Коли видається дублікат ліцензії. Який порядок видачі дубліката?
10. Назвіть підстави для анулювання ліцензії.
11. Що таке патент?
12. Які види патентів ви знаєте?
13. У чому полягають особливості здійснення господарської діяльності власниками спеціального торгового патенту?
14. Торгівля якими товарами здійснюється без придбання торгового патенту?

Завдання 2. Підготуйте реферати на наступні теми.

1. Правове регулювання ліцензування господарської діяльності.
2. Правове регулювання патентування господарської діяльності.
3. Загальні засади та мета обмеження здійснення господарської діяльності.

Література [1; 2; 44; 52; 56; 104; 108]

Тема 4. Правове регулювання оподаткування та шляхи удосконалення податкової системи України

Питання для самоконтролю

1. Поняття, основні елементи податків, їх види і функції.
2. Податкова система України.
3. Основні напрямки реформування податкової системи України.

Практичні завдання

Завдання 1. Дайте письмові відповіді на наступні запитання.

1. Що входить до системи оподаткування України?
2. Назвіть види податків, що застосовуються в Україні.
3. За якими принципами будується податкова система в Україні?
4. Які ви знаєте способи стягування податків?
5. Які вимоги застосовуються для оптимізації податків?
6. Які напрямки реформування та удосконалення податкової системи вам відомі?
7. Які основні перспективні завдання ставлять перед собою податкові органи України?

Завдання 2. Підготуйте реферати на наступні теми.

1. Правові проблеми податкового регулювання господарської діяльності.
2. Державне регулювання податкового законодавства. Основні напрями розвитку.

Література [1; 2; 12; 13; 44; 52; 56; 108]

Тема 5. Правове регулювання відносин суб'єктів господарювання щодо стандартизації та сертифікації

Питання для самоконтролю

1. Відносини суб'єктів господарювання, пов'язані з діяльністю у сфері стандартизації та застосуванням її результатів.
2. Організація стандартизації.
3. Стандарти та їх застосування.
4. Інформаційне забезпечення та право власності на стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови.
5. Правові та організаційні засади підтвердження відповідності.
6. Підтвердження відповідності в законодавчо регульованій сфері.
7. Підтвердження відповідності в законодавчо нерегульованій сфері.
8. Фінансування робіт із стандартизації та діяльності з підтвердження відповідності.
9. Правові засади забезпечення якості та безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини.
10. Вимоги щодо запобігання шкоді здоров'ю споживачів харчових продуктів і продовольчої сировини.
11. Державне регулювання якості та безпеки харчових продуктів та продовольчої сировини.
12. Права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання щодо забезпечення якості та безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини.
13. Відповідальність за порушення вимог законодавства щодо стандартизації та сертифікації.
14. Вилучення з обігу або знищення харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів, що не відповідають встановленим вимогам.
15. Міжнародне співробітництво у сфері стандартизації та сертифікації.

Практичні завдання

Завдання 1. Дайте письмові відповіді на наступні запитання.

1. Дайте визначення терміна “стандартизація”.
2. Які об’єкти стандартизації ви знаєте?
3. Які суб’єкти стандартизації вам відомі?
4. На яких принципах базується політика у сфері стандартизації?
5. Які ви знаєте види стандартів?
6. Проаналізуйте юридичний зміст поняття “власність на стандарти”.
7. Які повноваження мають органи виконавчої влади у сфері підтвердження відповідності?
8. Чим відрізняється підтвердження відповідності в законодавчо регульованій сфері від законодавчо нерегульованій сфері?
9. Звідки фінансуються роботи зі стандартизації та діяльності з підтвердження відповідності?
10. Якими нормативними актами регулюється діяльність щодо забезпечення якості та безпеки продуктів та продовольчої сировини?
11. У чому полягає необхідність державного регулювання забезпечення якості та безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини?
12. Яку відповідальність несуть суб’єкти господарювання в разі порушення вимог законодавства щодо стандартизації та сертифікації?
13. Яка основна мета міжнародного співробітництва у сфері стандартизації та сертифікації?

Завдання 2. Підготуйте реферати на наступні теми.

1. Мета та завдання державного регулювання стандартизації та сертифікації.
2. Міжнародно-правове регулювання у сфері стандартизації та сертифікації.

Література [1; 2; 10; 52; 56; 104; 108]

Тема 6. Антимонопольно-конкурентні відносини та захист підприємців та споживачів від негативних наслідків недобросовісної конкуренції

Питання для самоконтролю

1. Антимонопольно-конкурентне регулювання: основні поняття та ознаки.
2. Правові засади діяльності природних монополій.

3. Зловживання монопольним становищем на ринку.
4. Неправомірні угоди між суб'єктами господарювання.
5. Дискримінація суб'єктів господарювання.
6. Недобросовісна конкуренція.
7. Відповідальність за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства.
8. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію.
9. Правила професійної етики у конкуренції.
10. Державний контроль за дотриманням антимонопольно-конкурентного законодавства.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання.

1. Визначте правильну відповідь.

Дії підприємців щодо неправомірного збирання, розголошення та використання комерційної таємниці мають такі ознаки:

- а) неправомірні використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки;
- б) неправомірне використання товару іншого виробника;
- в) купівля-продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із примусовим асортиментом;
- г) розголошення комерційної таємниці;
- д) всі наведені відповіді правильні.

2. Визначте правильну відповідь.

До дій, що вважаються недобросовісною конкуренцією не належать такі:

- а) неправомірне використання ділової репутації підприємця;
- б) створення перешкод підприємцям у процесі конкуренції;
- в) неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці;
- г) встановлення монопольно високих цін (тарифів, розцінок) на свої товари, що призводить до порушення прав споживачів;
- д) всі відповіді правильні.

3. Визначте правильну відповідь.

Створенням перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягненням неправомірних переваг у конкуренції законодавство України вважає:

- а) неправомірне збирання комерційної таємниці;

- б) розголошення комерційної таємниці;
- в) схилення до розголошення комерційної таємниці;
- г) неправомірне використання комерційної таємниці;
- д) всі наведені відповіді неправильні.

4. Визначте правильну відповідь.

Підприємець, який без дозволу уповноваженої на те особи використовує чужі ім'я, фірмове найменування, знак для товарів, вчиняє дії, які мають ознаки порушення Закону України:

- а) “Про захист економічної конкуренції”;
- б) “Про захист від недобросовісної конкуренції”;
- в) “Про рекламу”;
- г) “Про Антимонопольний комітет України”.

5. Визначте правильну відповідь.

Вважаються недобросовісною конкуренцією такі дії:

- а) зловживання монопольним становищем;
- б) неправомірні угоди між підприємцями;
- в) дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим правилам; чесним звичаям у підприємницькій діяльності;
- г) дискримінація підприємців органами влади й управління.

Завдання 2. Дайте письмові відповіді на наступні запитання.

1. Якими нормативними актами регулюються антимонопольно-конкурентні правовідносини?
2. Що таке природна монополія? Проаналізуйте поняття “природна монополія” та “державна монополія”.
3. Проаналізуйте групи порушень антимонопольного законодавства.
4. Який склад правопорушення у вигляді зловживання монопольним становищем?
5. Проаналізуйте склад правопорушення у вигляді неправомірних угод між суб'єктами господарювання.
6. До якої групи порушень антимонопольно-конкурентного законодавства зараховують дискримінацію суб'єктів господарювання? Назвіть складові цього порушення.
7. Проаналізуйте види порушень антимонопольного законодавства у вигляді недобросовісної конкуренції.

8. Яка відповідальність передбачена законодавством України за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства?
9. Яке значення для монопольно-конкурентних відносин можуть мати правила професійної етики в конкуренції?
10. Яку структуру має Антимонопольний комітет? Які його повноваження?

Завдання 3. Підготуйте наукову доповідь на тему.

“Антимонопольна політика, як складова економічної політики держави”.

Література [1; 2; 44; 52; 56; 59; 67; 70; 108]

Тема 7. Правове регулювання захисту прав споживачів

Питання для самоконтролю

1. Права споживачів та їх захист.
2. Повноваження, права, обов'язки та відповідальність органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальних органів.
3. Правовий захист службових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальних органів.
4. Права споживачів на придбання товарів належної якості.
5. Права споживачів на достовірну інформацію про товари та послуги та їх належну якість і безпеку.
6. Захист прав споживачів за договором купівлі-продажу.
7. Гармонізація національного законодавства України з чинними міжнародними стандартами.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте наукові доповіді на тему:

1. “Правові проблеми державного регулювання охорони та захисту прав споживачів”.
2. “Правові засади юридичної відповідальності за порушення прав споживачів при продажі товарів неналежної якості”.

Завдання 2. Підготуйте письмові відповіді на наступні теми:

1. Які нормативні акти законодавства України регулюють права споживачів та їх захист?
2. Які конституційні гарантії захисту прав споживачів?

3. Дайте характеристику основним вимогам до торговельної мережі та торговельного обслуговування громадян.
4. Які основні санітарні вимоги до торговельного підприємства та його працівників Вам відомі?
5. Компетенція державних органів щодо захисту прав споживачів.
6. Повноваження державних органів щодо захисту прав споживачів.
7. Принципи державних органів щодо захисту прав споживачів.
8. Майнова відповідальність за шкоду, заподіяну товарами (роботами, послугами) неналежної якості.
9. Поняття та види правопорушень у сфері захисту прав споживачів.

Завдання 3. Підготуйте реферати на наступні теми.

1. Державні стандарти України.
2. Види сертифікації та її мета.

Література [1; 2; 44; 52; 70; 89; 90; 108]

Тема 8. Господарська комерційна діяльність. Правові засади підприємницької діяльності.

Питання для самоконтролю

1. Підприємництво як вид господарської діяльності.
2. Загальні гарантії прав підприємців

Практичні завдання

Завдання 1. Дайте письмові відповіді на наступні запитання.

1. Що таке підприємництво?
2. Що розуміється під свободою підприємницької діяльності?
3. На яких принципах базується підприємницька діяльність?
4. Які організаційні форми підприємництва Ви знаєте?
5. Загальні гарантії прав підприємців.
6. У чому полягає державна підтримка підприємництва?
7. У чому особливості діяльності іноземних підприємців в Україні?
8. Правові засади припинення підприємницької діяльності.

Завдання 2. Підготуйте реферати на наступні теми.

1. Право найму працівників і соціальні гарантії щодо використання їх праці.
2. Підприємництво як вид господарської діяльності.

Література [1; 2; 44; 52; 56; 59; 67; 70; 108]

Тема 9. Некомерційна господарська діяльність

Питання для самоконтролю

1. Некомерційне господарювання.
2. Організаційні форми здійснення некомерційної господарської діяльності.
3. Правове регулювання некомерційної господарської діяльності.

Література [1; 2; 44; 52; 56; 60; 67; 71; 100; 108]

Тема 10. Основні засади здійснення господарської діяльності

Питання для самоконтролю

1. Поняття суб'єкта господарювання.
2. Загальні умови створення та державної реєстрації суб'єктів господарювання.
3. Припинення діяльності суб'єкта господарювання.
4. Загальний порядок ліквідації суб'єкта господарювання.
5. Підприємство як організаційна форма господарювання.
6. Види та організаційні форми підприємств.
7. Організаційна структура та управління підприємством.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання.

1. Зазначте правильну відповідь.

Суб'єктом господарювання можуть бути:

а) господарські організації — юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до ГКУ, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані у встановленому законом порядку; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці; філії, представництва, інші відокремлені підрозділи господарських організацій (структурні одиниці), утворені ними для здійснення господарської діяльності;

б) громадяни України, інших держав, не обмежені законом у правоздатності та дієздатності, не обмежені законодавством в праві заняття підприємницькою діяльністю, юридичні особи всіх форм власності, встановлених Законом України “Про власність”;

в) громадяни України, не обмежені законом у правоздатності та дієздатності та не обмежені законодавством у праві заняття підприємницькою діяльністю.

2. Визначте зайве.

Для державної реєстрації суб'єкта господарювання подаються такі документи:

- а) рішення власника (власників) майна або уповноваженого ним (ними) органу у випадках, передбачених законом;
- б) нотаріально засвідчена розписка одного з подружжя (у випадку перебування на час реєстрації у законному шлюбі) про його погодження щодо заняття її чоловіка/дружини господарською діяльністю;
- в) установчі документи, передбачені законом для відповідного виду юридичних осіб;
- г) рішення Антимонопольного комітету України про згоду на створення, реорганізацію (злиття, приєднання) суб'єктів господарювання у випадках, передбачених законом;
- д) документ (документи), що засвідчує сплату засновником (засновниками) внеску до статутного фонду суб'єкта господарювання в розмірі, встановленому законом;
- е) поштовий пакет встановленого зразка як гарантійний внесок своєчасної державної реєстрації;
- є) реєстраційна картка встановленого зразка;
- ж) документ, що засвідчує сплату коштів за державну реєстрацію;
- з) документ, що завідує не судимість та не утримання під вартою на момент створення підприємства.

3. Зазначте правильну відповідь:

Відмова у державній реєстрації підприємництва вважається законною:

- а)
 - у разі його недоцільності;
 - у разі невідповідності установчих документів вимогам законодавства;
- б)
 - у разі його недоцільності;
 - Внаслідок порушення встановленого законом порядку створення підприємства;
- в)
 - у разі невідповідності установчих документів вимогам законодавства;
 - внаслідок порушення встановленого законом порядку створення підприємства;

г)

- у разі відсутності на робочому місці спеціаліста з реєстрації юридичних осіб;
- у разі невідповідності установчих документів вимогам законодавства;

д)

- у разі подання документів через представника;
- у разі його недоцільності;
- у разі невідповідності установчих документів вимогам законодавства.

4. Зазначте правильну відповідь.

Реорганізація підприємства здійснюється у формі:

- а) санації, перетворення, перереєстрації;
- б) приєднання, ліквідації, злиття;
- в) злиття, приєднання, поділу, виділу, перетворення;
- г) об'єднання, перетворення, санації.

5. Зазначте правильну відповідь.

Юридична особа вважається ліквідованою з моменту:

- а) прийняття рішення про оголошення її банкрутом;
- б) прийняття власником рішення про припинення діяльності;
- в) виключення її з державного реєстру;
- г) погашення боргів перед кредиторами.

6. Зазначте правильні відповіді.

Залежно від форм власності, передбачених законодавством, в Україні можуть діяти підприємства таких видів:

- а) приватне підприємство;
- б) сільськогосподарське підприємство;
- в) підприємство, що діє на основі колективної власності;
- г) комунальне підприємство;
- д) державне підприємство;
- е) підприємство, засноване на змішаній формі власності;
- є) інженерно-будівельні компанії.
- ж) підприємство з іноземними інвестиціями;
- з) іноземне підприємство;
- и) унітарне підприємство;
- і) корпоративне підприємство.

Завдання 2. Підготуйте письмові відповіді на наступні запитання.

1. Дайте визначення суб'єкта господарювання.
2. Умови створення та державної реєстрації суб'єктів господарювання.
3. Який порядок створення та державної реєстрації суб'єктів господарювання?
4. Опишіть порядок припинення діяльності суб'єкта господарювання.
5. Який існує загальний порядок ліквідації суб'єкта господарювання?

Література [1; 2; 44; 52; 56; 57; 59; 67; 70; 108]

Змістовий модуль II. Спеціальна частина

Тема 11. Державні та комунальні унітарні підприємства

Питання для самоконтролю

1. Державні унітарні підприємства.
2. Комунальні унітарні підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1. Дайте письмові відповіді на наступні запитання.

1. Що таке державне унітарне підприємство?
2. Що таке комунальне унітарне підприємство?

Завдання 2. Підготуйте реферати на наступні теми.

1. Особливості діяльності державних унітарних підприємств.
2. Особливості діяльності комунальних унітарних підприємств.

Література [1; 2; 44; 50; 52; 56; 59; 67; 70; 108]

Тема 12. Господарські товариства

Питання для самоконтролю

1. Поняття та види господарських товариств.
2. Правове становище акціонерних товариств.
3. Установчі документи та порядок державної реєстрації господарського товариства.
4. Майно і майнові відносини в господарських товариствах.
5. Права й обов'язки учасників господарського товариства.
6. Управління господарським товариством.
7. Облік і звітність господарського товариства.
8. Припинення діяльності господарського товариства.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання.

1. Зазначте правильну відповідь.

До категорії господарських товариств належать такі суб'єкти підприємницької діяльності:

- а) асоціація;
- б) корпорація;
- в) довірче товариство;
- г) концерн.

2. Зазначте правильну відповідь.

Фонд сплати дивідендів в акціонерному товаристві формується?

- а) з коштів резервного фонду акціонерного товариства;
- б) з коштів статутного фонду акціонерного товариства;
- в) з коштів від поширення акцій;
- г) з коштів кредиторів;
- д) з чистого прибутку товариства.

3. Зазначте правильну відповідь.

Зменшення статутного фонду акціонерного товариства можливе за таких умов:

- а) недостачі оборотних коштів;
- б) можливе без обмежень;
- в) згоди кредиторів;
- г) сплати акціонерами всіх випущених акцій;
- д) якщо зменшенню статутного фонду передувало його збільшення.

4. Визначте правильну відповідь.

Товариство з обмеженою відповідальністю діє на підставі:

- а) статуту;
- б) положення;
- в) установчого договору і статуту;
- г) установчого договору;
- д) установчого договору і положення;
- е) статуту і положення.

5. Зазначте правильну відповідь.

Збільшення статутного фонду акціонерного товариства можливе якщо:

- а) акціонери домовились про його збільшення;
- б) був вичерпаний резервний фонд акціонерного товариства;
- в) акціонери повністю оплатили усі раніше випущені акції.
- г) акціонери мають намір додатково випустити акції;
- д) акціонери заручилися згодою учасників товариства.

6. Зазначте правильну відповідь.

Мінімальний розмір статутного фонду акціонерного товариства становить:

- а) 1250 грн, враховуючи ідекси інфляції на момент створення акціонерного товариства;
- б) сума, еквівалентна \$1250 в національній валюті;
- в) сума, еквівалентна \$1250, але не менше 5 облікових ставок НБУ, діючих на момент створення акціонерного товариства;
- г) 300 грн на кожного з засновників товариства, але не менше 1250 грн;
- д) сума еквівалентна 1250 мінімальним заробітним платам, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення акціонерного товариства.

7. Зазначте правильну відповідь.

Управління справами командитного товариства здійснюється:

- а) тільки учасниками з обмеженою відповідальністю (командистами);
- б) обраними на загальних зборах членами товариства;
- в) обраними на загальних зборах членами товариства (один з повною відповідальністю та один з обмеженою відповідальністю);
- г) тільки учасниками з повною відповідальністю (повними товаришами);
- д) шляхом делегування повноважень: учасник з повною відповідальністю управляє справами таких учасників, а учасник з обмеженою відповідальністю управляє справами учасників з обмеженою відповідальністю, обираються на загальних зборах.

8. Зазначте правильну відповідь.

Засновниками акціонерного товариства є:

- а) особи, які виконують передбачені законом дії щодо заснування товариства;
- б) особи, які несуть солідарну відповідальність за боргами товариства перед учасниками;
- в) особи, які виконують передбачені законом дії щодо заснування товариства, розподілу акцій та прибутку;
- г) особи, які виконують передбачені законом дії щодо заснування товариства і несуть відповідальність як перед тими хто підписався на акції, так і перед третіми особами за зобов'язаннями, що виникли до реєстрації товариства;
- д) особи, які несуть солідарну відповідальність за боргами товариства перед учасниками та виконують передбачені законом дії щодо заснування товариства.

9. Зазначте правильну відповідь.

Командитне товариство — це:

- а) товариство змішаного типу, в якому разом з одним або більше учасників, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном (повні товариші), є один або більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майні товариства (вкладників або командитистів);
- б) товариство, в якому учасники, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність, несуть відповідальність за зобов'язанням товариства всім своїм майном;
- в) товариство, всі учасники якого здійснюють підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями в межах внесених ними вкладів;
- г) товариство змішаного типу, в якому учасники, які здійснюють підприємницьку діяльність, несуть відповідальність залежно від їх вкладів;
- д) товариство змішаного типу, в якому разом з одним або більше учасників, які здійснюють підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном (повні товариші), є учасники, які несуть відповідальність за зобов'язанням в межах своїх вкладів (вкладників або командитистів).

10. Зазначте правильну відповідь.

Учасники акціонерного товариства — це:

- а) особи, що виконують передбачені законодавством дії щодо організації товариства;
- б) особи, що несуть солідарну відповідальність за боргами товариства перед засновниками;
- в) особи, що виконують передбачені законодавством дії щодо заснування та дії товариства і несуть солідарну відповідальність за боргами товариства як перед засновниками, так і перед третіми особами;
- г) особи, які за законодавством України не обмежені у правоздатності і дієздатності;
- д) особи, які виконують обов'язки передплатників на акції перед товариством засновників та акціонерів перед акціонерним товариством.

11. Зазначте правильне визначення поняття повного товариства.

ва.

Повне товариство — це:

- а) товариство, що має статутний фонд, розмір якого визначається установчими документами. Учасники товариства несуть відповідальність за зобов'язаннями належним їм майном;
- б) товариство, усі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном;
- в) товариство, учасники якого несуть відповідальність за зобов'язаннями лише розміром статутного фонду;
- г) товариство, усі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями, але в межах внесених ними вкладів;
- д) товариство, що має статутний фонд, розмір якого визначається установчими документами. Учасники товариства несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

12. Зазначте правильну відповідь.

Акціонерне товариство — це:

- а) товариство, засноване на установчому договорі, яке має статутний фонд, поділений на певну кількість акцій рівної номіналь-

- ної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства;
- б) товариство, засноване на установчому договорі, яке має статутний фонд поділений на певну кількість акцій рівної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями у межах вкладів внесених засновниками;
 - в) товариство, засноване на установчому договорі та статуті, яке має статутний фонд поділений на певну кількість акцій, і несе відповідальність за зобов'язаннями майном товариства, а також у межах внесеної частини вкладу;
 - г) товариство, засноване на установчому договорі та статуті, яке має статутний фонд поділений на певну кількість акцій рівної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства;
 - д) товариство, засноване на установчому договорі, яке має статутний фонд поділений на певну кількість акцій рівної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями не тільки майном товариства, а й власним майном.

13. Визначте правильне твердження.

У товаристві з обмеженою відповідальністю створюється статутний фонд, розмір якого має становити не менше:

- а) суми, еквівалентної 1250 мінімальним заробітним платам, виходячи зі ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення товариства;
- б) суми, еквівалентної 100 мінімальним заробітним платам, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення товариства;
- в) суми еквівалентної \$100 в національній валюті України;
- г) суми, еквівалентної \$100, але не менше 3 облікових ставок НБУ, діючих на момент створення акціонерного товариства;
- д) 300 грн, враховуючи ідекси інфляції на момент створення товариства з обмеженою відповідальністю.

14. Зазначте правильну відповідь.

Господарські товариства створюються у формі:

- а)
 - акціонерного товариства закритого типу;
 - акціонерного товариства відкритого типу;

- корпорацій;
- асоціацій;
- консорціумів;

б)

- акціонерного товариства;
- товариства з обмеженою відповідальністю;
- товариства з додатковою відповідальністю;
- повного товариства;
- командитного товариства;

в)

- акціонерного товариства закритого типу;
- акціонерного товариства відкритого типу;
- корпорацій;
- концернів;
- товариства з обмеженою відповідальністю;

г)

- акціонерного товариства;
- повного товариства;
- корпорацій;
- концернів;
- товариства з обмеженою відповідальністю;

д)

- акціонерного товариства закритого типу;
- акціонерного товариства відкритого типу;
- товариства з обмеженою відповідальністю;
- повного товариства;
- командитного товариства.

15. Зазначте правильну відповідь.

Господарські товариства відрізняються:

- а) кількістю учасників;
- б) порядком державної реєстрації;
- в) спрямуванням і змістом діяльності;
- г) обсягом юридичної відповідальності.

16. Зазначте правильну відповідь:

Товариство з обмеженою відповідальністю — це:

- а) товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами. Учасники

- товариства обмежені у відповідальності як суб'єкти господарського права лише розміром статутного фонду;
- б) товариство, що має статутний фонд, розмір якого визначається установчими документами. Учасники товариства обмежені у відповідальності як суб'єкти господарського права лише розміром статутного фонду;
 - в) товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами. Учасники товариства відповідають за зобов'язаннями у межах своїх вкладів до статутного фонду;
 - г) товариство, учасники якого обмежені у відповідальності як суб'єкти господарського права лише розміром статутного фонду;
 - д) товариство, що має статутний фонд, розмір якого визначається установчими документами. Учасники товариства відповідають за борги у межах отриманого прибутку від своїх вкладів до статутного фонду.

17. Зазначте правильну відповідь.

Господарські товариства — це:

- а) підприємства, організації і установи, створені юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання їх майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку;
- б) підприємства, організації і установи, створені юридичними особами з метою одержання прибутку;
- в) підприємства, організації і установи, створенні на засадах угоди юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання їх майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку;
- г) підприємства, організації і установи, створені на засадах угоди юридичними особами і громадянами з метою одержання прибутку;
- д) підприємства, організації і установи, створені юридичними особами шляхом об'єднання їх майна з метою одержання прибутку.

18. Зазначте правильну відповідь.

Зазначте, вправі загальні збори АТ позбавити дивідендів акціонера, який, працюючи в АТ на штатній посаді, внаслідок порушення покла-

дених на нього трудових обов'язків завдав акціонерному товариству матеріальних збитків:

- а) загальні збори АТ вправі приймати будь-які рішення, спрямовані на захист його інтересів;
- б) таке рішення можна прийняти, якщо така міра стягнення передбачена в статуті товариства;
- в) стягнення на винного можна покласти тільки відповідно до вимог законодавства;
- г) відповідальність обмежується певною частиною заробітку працівника з урахуванням одержаних дивідендів.

19. Зазначте правильну відповідь.

Збори учасників товариства з обмеженою відповідальністю скликаються:

- а) не менше двох разів на рік, якщо інше не передбачено установчими документами;
- б) щоквартально;
- в) не менше одного разу на рік.

20. Зазначте правильну відповідь.

Контроль за фінансово-господарською діяльністю правління акціонерного товариства здійснює:

- а) національний банк України;
- б) ревізійна комісія;
- в) учасники акціонерного товариства;
- г) міністерство фінансів України;
- д) засновники акціонерного товариства;

21. Визначте правильну відповідь.

Для виходу учасника з товариства з обмеженою відповідальністю:

- а) достатньо рішення загальних зборів;
- б) необхідне письмове попередження з боку учасника не пізніше як за 6 місяців;
- в) за особистою заявою учасника;
- г) залежно від виду товариства оформлення виходу може відрізнятися;
- д) достатньо внести зміни до установчих документів.

Завдання 2. Дайте письмові відповіді на наступні запитання.

1. Що таке господарське товариство?
2. Види господарських товариств. На підставі чого діють господарські товариства?

Завдання 3. Складіть порівняльну таблицю.

“Порядок реєстрації відкритого та закритого акціонерного товариства”.

Завдання 4. Підготуйте реферати на наступні теми.

1. Майно і майнові відносини в господарських товариствах.
2. Права і обов'язки учасників господарського товариства.

Література [1; 2; 44; 52; 56; 59; 67; 70; 108]

Тема 13. Підприємства колективної власності

Питання для самоконтролю

1. Поняття та види підприємств колективної власності.
2. Правові положення господарської діяльності кооперативів.
3. Правові засади діяльності підприємств споживчої кооперації.
4. Підприємства об'єднань громадян, релігійних організацій.

Література [1–3; 10; 54; 55; 59; 67; 70; 108]

Тема 14. Приватні підприємства та інші види підприємств

Питання для самоконтролю

1. Правове становище приватних підприємств.
2. Селянське (фермерське) господарство: поняття та правове становище.
3. Правове становище орендного підприємства.
4. Правове становище підприємств з іноземними інвестиціями.
5. Правове становище іноземних підприємств.

Література [1; 2; 44; 54; 55; 59; 67; 70; 108]

Тема 15. Об'єднання підприємств

Питання для самоконтролю

1. Поняття та види об'єднань підприємств.
2. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств.
3. Правовий статус підприємства — учасника об'єднання підприємств.

4. Правове положення промислово-фінансових груп.
5. Асоційовані підприємства. Холдингові компанії.

Література [1; 2; 30; 35; 44; 52; 56; 59; 108]

**Тема 16. Громадянин як суб'єкт господарювання.
Особливості правового статусу інших суб'єктів
господарювання**

Питання для самоконтролю

1. Громадянин у сфері господарювання.
2. Особливості статусу іноземних суб'єктів господарювання.
3. Кредитні спілки у сфері господарювання.
4. Особливості статусу благодійних та інших неприбуткових організацій у сфері господарювання.
5. Особливості статусу відокремлених підрозділів (структурних одиниць) господарських організацій.

Література [1; 2; 44; 54; 55; 59; 67; 70; 108]

Тема 17. Майнова основа господарювання

Питання для самоконтролю

1. Правовий режим майна суб'єктів господарювання.
2. Майно та джерела його формування у сфері господарювання.
3. Особливості правового режиму державного майна у сфері господарювання.
4. Прибуток (дохід) суб'єкта господарювання.
5. Підстави виникнення майнових прав та обов'язків. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання.
6. Приватизація державних і комунальних підприємств.
7. Загальні положення щодо правового регулювання відносин щодо використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності.
8. Правомочності щодо використання винаходу, корисної моделі та промислового зразка.
9. Правомочності щодо використання торговельної марки.
10. Правомочності суб'єктів господарювання щодо комерційного найменування.
11. Правомочності щодо використання географічного зазначення.
12. Правомочності суб'єктів господарювання щодо комерційної таємниці.

13. Цінні папери та їх види.

14. Умови, порядок випуску та придбання цінних паперів суб'єктами господарювання.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання.

1. Зазначте правильну відповідь.

Майнові гарантії прав суб'єктів господарювання (підприємців) полягають у такому:

а) держава гарантує недоторканість майна підприємця, збитки, завдані підприємцю внаслідок порушення державними органами його майнових прав, що охороняються законом, відшкодовуються підприємцю відповідно до чинного законодавства;

б) держава гарантує недоторканість майна і забезпечує захист права власності підприємця, недопускається вилучення державою у підприємця його основних і оборотних фондів та іншого використовуваного ним майна за винятком випадків, передбачених законодавством, збитки, завдані підприємцю внаслідок порушення громадянами, юридичними особами і державними органами його майнових прав, що охороняються законом, відшкодовуються підприємцю відповідно до чинного законодавства;

в) держава гарантує недоторканість майна і забезпечує захист права власності підприємця, недопускається вилучення державою у підприємця його основних і оборотних фондів та іншого використовуваного ним майна за винятком випадків, передбачених законодавством, збитки, завдані підприємцю внаслідок порушення державними органами його майнових прав відшкодовуються підприємцю відповідно до чинного законодавства;

г) держава гарантує недоторканість майна і забезпечує захист права власності підприємця, недопускається вилучення громадянами, юридичними особами, державою у підприємця його основних і оборотних фондів та іншого використовуваного ним майна за винятком випадків, передбачених законодавством, збитки, завдані підприємцю внаслідок порушення державними органами його майнових прав, що охороняються законом, відшкодовуються підприємцю;

д) держава гарантує недоторканість майна підприємця, не допускається вилучення у підприємця його основних і оборотних фондів та іншого використовуваного ним майна, збитки, завдані підприємцю внаслідок порушення державними органами його майнових прав, що охороняються законом, відшкодовуються підприємцю.

2. Визначте зайве.

Джерелами формування майна суб'єктів господарювання є:

- а) грошові та матеріальні внески засновників;
- б) надходження від продажу на аукціоні державного майна;
- в) доходи від реалізації продукції (робіт, послуг);
- г) доходи від цінних паперів;
- д) надходження від учасників тендерів на будівництво торгівельних (промислових) споруд для потреб громадян;
- е) капітальні вкладення і дотації з бюджетів;
- є) доходи, отримані шляхом змови з конкурентами з метою монополізації товарних ринків;
- ж) надходження від продажу (здачі в оренду) майнових об'єктів (комплексів), що належать їм, придбання майна інших суб'єктів;
- з) кредити банків та інших кредиторів;
- и) безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій і громадян;
- і) інші джерела, не заборонені законом.

3. Зазначте правильну відповідь.

Приватизація державного майна є процесом, який спрямований:

- а) на об'єкти державної власності;
- б) на об'єкти комунальної власності;
- в) на об'єкти державної і комунальної власності;
- г) на об'єкти колективної власності.

4. Зазначте правильні відповіді.

Цивільні права й обов'язки при приватизації державного майна виникають:

- а) з договорів, хоча і не передбачених законом, але таких, що йому не суперечать;
- б) з адміністративних актів із продажу державного майна;
- в) з договорів, передбачених законом;
- г) у наслідку дій фізичних і юридичних осіб, не передбачених законом, але не суперечних йому.

5. Зазначте правильні відповіді.

Приватизація майна — це:

- а) відчуження майна на користь одного покупця одним актом купівлі-продажу;

- б) процес передавання майна з державної власності в приватну і навпаки з приватної в державну;
- в) процес передавання майна з державної власності в приватну;
- г) відчуження державного майна на користь недержавних юридичних і фізичних осіб;
- д) приватизація державного майна — це відчуження майна, що знаходиться в державній власності, і майна яке належить адміністративно-територіальним одиницям.

6. Визначте правильні відповіді.

Приватизація державного майна передбачає:

- а) обов'язковий продаж державного майна при наявності покупця;
- б) обов'язковий продаж державного майна на конкурсних підставах при наявності декількох покупців;
- в) право держави продавати майно.

7. Визначте правильні відповіді.

Приватизація державного майна — це процес:

- а) продажу майна за гроші й інші цінні папери;
- б) погашення приватизаційних майнових сертифікатів;
- в) передавання в оренду державного майна;
- г) передавання, обмін, конфіскація, реквізиція списання державного майна, передавання з балансу на баланс;
- д) продажу тільки за гроші з метою одержання прибутку;
- е) продажу майна за гроші і приватизаційні папери.

8. Визначте правильні відповіді.

Мала приватизація майна — це:

- а) купівля пакетів акцій на фондовій біржі;
- б) відчуження майна на користь кількох покупців одним актом купівлі-продажу;
- в) відчуження майна на користь покупців на основі кількох договорів купівлі-продажу;
- г) відчуження майна на користь одного покупця одним актом приймання — передавання державного майна;
- д) відчуження майна на користь одного покупця одним актом купівлі-продажу;

9. Визначте правильні відповіді.

Продавцями об'єктів малої приватизації є:

- а) органи приватизації, створені місцевими радами народних депутатів;
- б) фонд державного майна України, його регіональні відділення і представництва;
- в) органи керування державним майном.

10. Визначте правильні відповіді.

Покупцями об'єктів приватизації мають право бути:

- а) громадяни України;
- б) юридичні особи, у майні яких частина державної власності перевищує 25 %;
- в) органи державної влади й органи місцевого самоврядування;
- г) працівники органів приватизації;
- д) юридичні особи.

11. Визначте правильні відповіді.

Початкові ціни продажу об'єктів приватизації визначаються:

- а) аудитором (аудиторською фірмою);
- б) керівником підприємства;
- в) головним бухгалтером підприємства;
- г) Кабінетом Міністрів України;
- д) органом приватизації.

12. Знайдіть правильну відповідь.

Цінним папером є:

- а) документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право і визначає відповідальність суб'єктів господарювання, які його видали, перед третіми особами та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами пакта Великої вітчизняної революції щодо майнової рівності робітників і селян перед інтелігенцією, а також можливість передавання прав, що впливають з цього документа, іншим особам;
- б) документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право і визначає відносини між суб'єктом господарювання, який його випустив (видав), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його випуску, а також можливість передавання прав, що впливають з цього документа;

- в) документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право і визначає відносини між суб'єктом господарювання, який його випустив (видав), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його випуску, а також можливість передавання прав, що впливають з цього документа, іншим особам;

Література [1; 2; 44; 54; 55; 59; 60; 71; 108]

Тема 18. Господарські зобов'язання

Питання для самоконтролю

1. Господарське зобов'язання: види та підстави виникнення.
2. Майново-господарські зобов'язання.
3. Організаційно-господарські зобов'язання.
4. Соціально-комунальні зобов'язання суб'єктів господарювання.
5. Публічні зобов'язання суб'єктів господарювання.
6. Загальні умови укладення договорів, що породжують господарські зобов'язання.
7. Істотні умови господарського договору.
8. Загальний порядок укладення господарських договорів.
9. Особливості укладення деяких видів договорів.
10. Порядок зміни та розірвання господарських договорів.
11. Загальні поняття та види ціни у господарських зобов'язаннях.
12. Загальні умови виконання господарських зобов'язань.
13. Місце виконання господарського зобов'язання.
14. Виконання грошових зобов'язань.
15. Гарантії забезпечення виконання господарських зобов'язань.
16. Правове регулювання та умови припинення господарських зобов'язань.
17. Розірвання господарського зобов'язання.
18. Недійсність господарського зобов'язання.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання.

1. Зазначте правильну відповідь.

Господарським зобов'язанням визнається:

- а) зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених господарським кодексом України, в силу

якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку;

б) зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником в ході господарських (комерційних) відносин з підстав, передбачених господарським кодексом України, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку;

в) зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених господарським кодексом України, в силу якого один суб'єкт, що не є признаним господарським судом як банкрут зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо) або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

1. Визначте зайве.

Господарські зобов'язання можуть виникати:

- а) безпосередньо із закону або іншого нормативно-правового акта, що регулює господарську діяльність;
- б) з акта управління господарською діяльністю;
- в) з господарського договору та інших угод, передбачених законом, а також з угод, не передбачених законом, але таких, які йому не суперечать;
- г) з особистого договору з органами влади та управління щодо провочності дій, що суперечать чинному законодавству;

- д) внаслідок заподіяння шкоди суб'єкту або суб'єктом господарювання, придбання або збереження майна суб'єкта або суб'єктом господарювання за рахунок іншої особи без достатніх на те підстав;
- е) у результаті створення об'єктів інтелектуальної власності та інших дій суб'єктів, а також внаслідок подій, з якими закон пов'язує настання правових наслідків у сфері господарювання.

3. Розмежуйте за видами господарські зобов'язання

1. ... зобов'язанням визнаються цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасниками господарських відносин при здійсненні господарської діяльності, в силу яких зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь іншої сторони або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

2. ... зобов'язанням визнаються господарські зобов'язання, що виникають у процесі управління господарською діяльністю між суб'єктом господарювання та суб'єктом організаційно-господарських повноважень, в силу яких зобов'язана сторона повинна здійснити на користь іншої сторони певну управлінсько-господарську (організаційну) дію або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

- а) визначення зобов'язання 1 є видом майново-господарського зобов'язання, а 2 — організаційно-господарського;
- б) 1 — вид організаційно-господарського зобов'язання, а 2 — вид майново-господарського зобов'язання;
- в) і 1 і 2 є визначенням майново-господарського зобов'язання;
- г) і 1 і 2 є визначенням організаційно-господарського зобов'язання.

4. Зазначте правильну відповідь.

Господарський договір вважається укладеним:

- а) з моменту його підписання сторонами;
- б) якщо між сторонами у передбачених законом порядку та формі досягнуто згоди щодо усіх його істотних умов;
- в) якщо він засвідчений нотаріально.

5. Визначте правильну відповідь.

Цивільне законодавство визнає, що договір між сторонами укладено:

- а) коли передано майно;
- б) коли складено письмовий акт;
- в) коли є треті особи, які у разі необхідності можуть засвідчити фактичне укладення договору;
- г) коли між сторонами у відповідній формі досягнуто згоди з усіх умов;
- д) коли суд визнає договір укладеним.

6. Визначте правильну відповідь.

Підставою цивільно-правової відповідальності за договором є:

- а) дії, що порушують вимоги законодавства;
- б) зловживання цивільними правами;
- в) порушення моральних принципів суспільства;
- г) матеріальна і моральна шкода.

7. Визначте правильну відповідь.

Зазначте, чи вправі сторони договору включати в нього умову про зниження (обмеження) розміру відповідальності порівняно з установленим законом:

- а) сторони вправі встановлювати розмір відповідальності за угодою між собою;
- б) зменшення суми збитків можливе за рішенням господарського суду;
- в) така угода не допускається.

Література [1; 2; 42; 44; 54; 59; 67; 70; 108]

Тема 19. Правове регулювання банкруства

Питання для самоконтролю

- 1. Загальне поняття та ознаки неплатоспроможності суб'єкта підприємництва.
- 2. Кредитори неплатоспроможних боржників.
- 3. Заходи щодо запобігання банкрутству суб'єктів підприємництва.
- 4. Процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника.
- 5. Майнові активи неплатоспроможного боржника.

6. Державна політика з питань банкрутства.
7. Відповідальність за порушення законодавства про банкрутство.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання.

1. Визначте правильне твердження.

- а. Нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше, як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури, вважається банкрутством.
- б. Нездатність боржника задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше, як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури, вважається банкрутством.
- в. Нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів вважається банкрутством.

2. Визначте зайве.

У випадках, передбачених законом, щодо неплатоспроможного боржника застосовуються такі процедури:

- а) розпорядження майном боржника;
- б) утримання під вартою під заставу;
- в) мирова угода;
- г) конфіскація майна;
- д) відновлення платоспроможності боржника;
- е) санація;
- є) ліквідація банкрута.

3. Зазначте, чи є правильним твердження, що:

Приховування банкрутства, фіктивне банкрутство або умисне доведення до банкрутства, а також неправомірні дії у процедурах неплатоспроможності, пов'язані з розпорядженням майном боржника, що завдали істотної шкоди інтересам кредиторів та держави, тягнуть за собою кримінальну відповідальність винних осіб відповідно до закону, а саме — є ЗЛОЧИНОМ.

- а) так;
- б) ні.

4. Визначте правильну відповідь:

Щоб запобігти банкрутству товариства з обмеженою відповідальністю, що складається із трьох осіб, у разі виходу з нього одного із засновників, такі положення слід внести в установчі документи:

- а) записати, що повернення вкладу проводиться тільки в грошовому вираженні;
- б) вклад повертається за згодою товариства тільки в натуральній формі;
- в) вклад повертається тільки після закінчення року з моменту виходу;
- г) зміна вартості майна, внесеного до статутного фонду, не впливає на розмір частки учасника;
- д) передбачити в установчих документах створення не тільки резервного фонду, а й фонду реконструкції та розвитку підприємства у розмірі не менше 25 % статутного фонду.

Література [1–3; 10; 15; 44; 54; 55; 59; 67; 70; 108]

Тема 20. Зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання

Питання для самоконтролю

- 1. Поняття та види зовнішньоекономічної діяльності.
- 2. Зовнішньоекономічні договори (контракти).
- 3. Захист державою прав і законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.
- 4. Види та форми здійснення іноземних інвестицій.
- 5. Правовий режим іноземних інвестицій.
- 6. Діяльність суб'єктів господарювання з іноземними інвестиціями в Україні.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання.

1. Зазначте правильні відповіді.

Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності є:

- а) господарські організації — юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до Господарського кодексу України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані у встановленому законом порядку;

- б) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці;
- в) підрозділи (структурні одиниці) іноземних суб'єктів господарювання, що не є юридичними особами за законодавством України (філії, відділення тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України і зареєстровані в порядку, встановленому законом;
- г) громадяни інших держав, що користуються дипломатичною недоторканністю та зареєстровані як підприємці за законодавством іншої держави.

1. Визначте зайве.

Оподаткування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності має здійснюватися за такими принципами:

- а) встановлення рівня оподаткування виходячи з необхідності досягнення та підтримання самоокупності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення бездефіцитності платіжного балансу України;
- б) підвищення економіки держави шляхом дозволу на приватизацію її майнових комплексів та вільних економічних зон підприємцями — не резидентами;
- в) гарантування стабільності видів і розміру податків;
- г) встановлення податків і зборів (обов'язкових платежів), а також статусу іноземних валют на території України виключно законом;
- д) рівності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при встановленні ставок податків;
- е) заохочення експорту продукції вітчизняного виробництва;
- є) залучення принципу подвійного оподаткування у випадках нерозуміння діючих міжнародних конвенцій.

2. Зазначте правильні відповіді.

Іноземними інвесторами, що здійснюють інвестиційну діяльність на території України визнаються:

- а) юридичні особи, утворені за іншим законодавством, ніж законодавство України;
- б) іноземці та особи без громадянства, які не мають постійного місця проживання на території України;

- в) юридичні особи, утворені за законодавством України;
- г) міжнародні урядові та неурядові організації;
- д) інші держави;
- е) фізичні особи-підприємці, створені та зареєстровані відповідно до законодавства України;
- є) інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, визначені законом.

4. Визначте правильне твердження.

а. Іноземні інвестори мають право здійснювати інвестиції на території України у вигляді будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав; інших цінностей (майна), які відповідно до закону визнаються іноземними інвестиціями;

б. Іноземні інвестори мають право здійснювати інвестиції на території України у вигляді іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України, будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав;

в. Іноземні інвестори мають право здійснювати інвестиції на території України у вигляді іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України, будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав; інших цінностей (майна), які відповідно до закону визнаються іноземними інвестиціями.

г. Іноземні інвестори мають право здійснювати інвестиції на території України у вигляді іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України, будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав; інших цінностей (майна), які відповідно до закону визнаються іноземними інвестиціями, а також у вигляді інноваційної діяльності.

5. Визначте правильну відповідь.

Державна реєстрація іноземних інвестицій відбувається:

- а) протягом 5 днів;
- б) протягом 10 днів;
- в) протягом 3 робочих днів після фактичного їх внесення у відповідному порядку;
- г) протягом 2 робочих днів;

- д) не більше ніж за 30 днів після фактичного їх внесення у відповідному порядку;
- е) не більше ніж за 7 днів.

Література [1; 2; 44; 54; 55; 60; 67; 70; 108]

Тема 21. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання

Питання для самоконтролю

1. Господарсько-правова відповідальність та господарські санкції учасників господарських відносин.
2. Підстави господарсько-правової відповідальності.
3. Межі господарсько-правової відповідальності.
4. Прострочення боржника та прострочення кредитора.
5. Досудовий порядок реалізації господарсько-правової відповідальності.
6. Строки реалізації господарсько-правової відповідальності.
7. Відшкодування збитків: загальне поняття, склад та розмір.
8. Умови, порядок та види відшкодування збитків.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання.

1. Зазначте правильні відповіді.

Господарсько-правова відповідальність базується на принципах, згідно з якими:

- а) потерпіла сторона не має право на відшкодування збитків, якщо це не передбачено договором;
- б) потерпіла сторона має право на відшкодування збитків незалежно від того, чи є застереження про це в договорі;
- в) у господарському договорі неприпустимі застереження щодо виключення або обмеження відповідальності виробника (продавця) продукції;
- г) передбачена законом відповідальність виробника (продавця) за недоброякісність продукції застосовується також незалежно від того, чи є застереження про це в договорі;
- д) сплата штрафних санкцій за порушення зобов'язання, а також відшкодування збитків не звільняють порушника без згоди іншої сторони від виконання прийнятих зобов'язань у натурі;
- е) у господарському договорі можуть бути застереження щодо обмеження відповідальності виробника (продавця) продукції порівняно з діючим законодавством.

2. Чи правильне твердження:

Єдиною підставою господарсько-правової відповідальності учасника господарських відносин є вчинене ним правопорушення у сфері господарювання.

- а) так;
- б) ні.

3. Визначте зайве.

Засновники суб'єкта господарювання не відповідають за зобов'язаннями, якщо:

- а) правопорушенню сприяли неправомірні дії (бездіяльність) другої сторони зобов'язання;
- б) сторони передбачили в договорі певні обставини, які через надзвичайний їх характер звільняють від відповідальності;
- в) порушенню сприяли обставини непереборної сили;
- г) порушенню сприяла неосудність засновника;
- д) винна сторона є учасником економічних реформ роздержавлення та приватизації.

4. Визначте правильні відповіді.

До складу збитків, що підлягають відшкодуванню особою, яка допустила господарське правопорушення, належать:

- а) вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна, визначена відповідно до вимог законодавства;
- б) обов'язкові державні витрати (витрати, пов'язані з оплатою транспортного проїзду до суду, обов'язкових платежів супроводжуючих позитивне рішення, тощо);
- в) додаткові витрати (штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам, вартість додаткових робіт, додатково витрачених матеріалів тощо), сторони, яка зазнала збитків внаслідок порушення зобов'язання другою стороною;
- г) неодержаний прибуток (втрачена вигода), на який сторона, яка зазнала збитків, мала право розраховувати у разі належного виконання зобов'язання другою стороною;
- д) матеріальна компенсація моральної шкоди у випадках, передбачених законом.

5. Зазначте правильне твердження.

- а. У разі порушення грошового зобов'язання учасник господарських відносин звільняється від відповідальності через неможливість виконання їх у випадку банкрутства.

- б. Учасник господарських відносин у разі порушення ним грошового зобов'язання не звільняється від відповідальності через неможливість виконання їх через банкрутство і зобов'язаний сплатити штрафні санкції відповідно до вимог, встановлених ГКУ та іншими законами.
- в. Учасник господарських відносин у разі порушення ним грошового зобов'язання не звільняється від відповідальності через неможливість виконання і зобов'язаний відшкодувати збитки, завдані невиконанням зобов'язання, а також сплатити штрафні санкції відповідно до вимог, встановлених ГКУ та іншими законами.

Література [1; 2; 44; 54; 55; 59; 69; 70; 108]

Тема 22. Санкції за порушення законодавства у сфері господарювання

Питання для самоконтролю

1. Господарські санкції як правовий засіб відповідальності у сфері господарювання.
2. Штрафні санкції: поняття, ознаки та правове регулювання.
3. Оперативно-господарські санкції: визначення, види, підстави та порядок застосування.
4. Правові засади застосування адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання.
5. Види адміністративно-господарських санкцій.
6. Гарантії прав суб'єктів господарювання у разі неправомірного застосування до них адміністративно-господарських санкцій.
7. Строки застосування адміністративно-господарських санкцій.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання.

1. Зазначте правильну відповідь.

У сфері господарювання застосовуються такі види господарських санкцій:

- а)
 - господарсько-розрахункові санкції;
 - штрафні санкції;
 - оперативно-господарські санкції;

- б)
- відшкодування збитків;
 - моральні;
 - оперативно-господарські санкції;

- в)
- відшкодування збитків;
 - штрафні санкції;
 - оперативно-господарські санкції.

2. Зазначте правильне твердження.

Штрафними санкціями визнаються:

- а) господарські санкції у вигляді неустойки, яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, обумовлених договором;
- б) господарські санкції у вигляді грошової суми яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності відповідно до законодавства;
- в) господарські санкції у вигляді штрафу який учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання за постановою господарського суду;
- г) господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

3. Зазначте правильну відповідь.

Оперативно-господарські санкції застосовуються за порушення господарських зобов'язань як:

- а) заходи оперативного впливу на правопорушника з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку;
- б) заходи, що застосовуються до правопорушника з метою відшкодування збитків, заподіяних учасником договору;

- в) запобіжні заходи, здатні впливати як гарантії виконання порушених господарських зобов'язань на учасників господарських відносин з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку;
- г) заходи оперативного впливу на правопорушника з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку.

Література [1; 2; 44; 54; 56; 59; 67; 70; 108]

Тема 23. Особливості правового регулювання господарської діяльності в окремих галузях господарювання

Питання для самоконтролю

1. Загальні умови господарської діяльності, що визначають особливості регулювання господарських відносин, їх класифікація та види.
2. Галузі народного господарства та їх класифікація.
3. Господарсько-торговельна діяльність: поняття та види.
4. Правове регулювання матеріально-технічного постачання та збуту.
5. Контрактація сільськогосподарської продукції.
6. Правове регулювання енергопостачання.
7. Правове регулювання біржової торгівлі.
8. Правове регулювання оренди майна та лізингу.
9. Інші види господарсько-торговельної діяльності.
10. Агентська діяльність, агентські відносини.
11. Відповідальність за порушення агентського договору. Припинення агентського договору.
12. Перевезення вантажів як вид господарської діяльності.
13. Відносини, що виникають з перевезення вантажів.
14. Відповідальність перевізника за невиконання чи неналежне виконання умов договору.
15. Порядок вирішення спорів щодо перевезень.
16. Підрядні відносини у капітальному будівництві.
17. Договір підряду на капітальне будівництво.
18. Інноваційна діяльність.
19. Інвестування інноваційної діяльності.

20. Види інноваційної діяльності.
21. Державне регулювання та державні гарантії інноваційної діяльності.
22. Фінанси і банківська діяльність.
23. Правове регулювання страхування у сфері господарювання.
24. Посередництво у здійсненні операцій з цінними паперами. Фондова біржа.
25. Аудит і аудиторська діяльність.
26. Договір комерційної концесії.

Практичні завдання

Завдання 1. Тестові завдання

1. Доповніть перелік.

Господарсько-торговельна діяльність може здійснюватися суб'єктами господарювання в таких формах:

- енергопостачання;
- заготівля;
- роздрібна торгівля і громадське харчування;
- продаж і передача в оренду засобів виробництва;
- комерційне посередництво у здійсненні торговельної діяльності та інша допоміжна діяльність із забезпечення реалізації товарів (послуг) у сфері обігу;

2. Зазначте, чи правильне твердження.

Комерційним агентом може бути суб'єкт господарювання (громадянин або юридична особа), який за повноваженням, оснований на агентському договорі, здійснює комерційне посередництво та підприємці, що діють хоча і в чужих інтересах, але від власного імені:

- а) так;
- б) ні.

3. Визначте зайве.

Для одержання банківського кредиту позичальник надає банкові такі документи:

- а) клопотання (заяву), в якому зазначаються характер кредитної угоди, мета використання кредиту, сума позички і строк користування нею;
- б) згоду співвласників;
- в) довідку про стан здоров'я;

- г) техніко-економічне обґрунтування кредитного заходу та розрахунок економічного ефекту від його реалізації;
- д) інші необхідні документи.

4. Зазначте правильне твердження.

- а. Страхування — це діяльність спеціально уповноважених державних організацій та суб'єктів господарювання (страховиків), пов'язана з наданням страхових послуг громадянам (страхувальникам) щодо захисту їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором страхування подій (страхових випадків), за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів.
- б. Страхування — це діяльність спеціально уповноважених державних організацій та суб'єктів господарювання (страховиків), пов'язана з наданням страхових послуг юридичним особам або громадянам (страхувальникам) щодо захисту їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором страхування подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів.
- в. Страхування — це діяльність спеціально уповноважених державних організацій та суб'єктів господарювання (страховиків), пов'язана з наданням страхових послуг юридичним особам або громадянам (страхувальникам) щодо захисту їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором страхування подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом підвищення статутного капіталу.

Література [1–3; 10; 15; 44; 54; 55; 59; 67; 70; 108]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Конституція* України від 28.06.96 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — С. 141.
2. *Господарський кодекс* України від 16 січня 2003 р. // Голос України. — № 49–50. — 14 берез.
3. *Цивільний кодекс* України від 16 січня 2003 р. // Цивільний кодекс: Офіційне видання. — К.: Атіка, 2003. — 416 с.

4. *Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Цивільного кодексу України: Закон України від 25.04.07 № 997-V // Уряд. кур'єр. — 2007. — № 108.*
5. *Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 31. — Ст. 268.*
6. *Закон України “Про господарські товариства” від 10.09.91 №1576-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 49. — Ст. 682, із змін., внесеними згідно із Законом № 997-V від 27.04.07.*
7. *Закон України “Про охорону праці” від 14.10.92 № 2694-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 49. — Ст. 668.*
8. *Закон України “Про нотаріат” від 02.09.93 №3425-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1993 — № 39. — Ст. 383.*
9. *Закон України “Про телебачення та радіомовлення” від 21.12.93 // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 10. — Ст. 43.*
10. *Закон України “Про боротьбу з корупцією” №356/95-ВР // Відомості Верховної Ради. — 1995. — № 34. — Ст. 266.*
11. *Закон України “Про страхування” від 07.03.96 № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради. — 1996. — № 18. — Ст. 78.*
12. *Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 22.05.97 № 283/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 27. — Ст. 181.*
13. *Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 14.05.92 № 2343-XII. У редакції Закону № 784-XIV від 30.06.99 // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 42–43. — Ст. 378.*
14. *Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 5–6. — Ст. 30.*
15. *Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців” від 15.05.03 № 755-IV // Відомості Верховної Ради України.*
16. *Закон України “Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди) від 15.03.01 №2299-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 21. — Ст. 103.*
17. *Декрет Кабінету Міністрів України “Про довірчі товариства” від 17.03.93 № 23–93 // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 19. — С. 207–208.*

18. *Положення* про представника органу, уповноваженого управляти відповідними державними корпоративними правами в органах управління господарських товариств: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 15 травня 2000 р. №791 // Уряд. кур'єр. — 2000. — 25 черв. — С. 14.
19. *Порядок* видачі Дозволу на депозитарну діяльність: Затв. Наказом Державної комісії з цінних паперів та фондової біржі від 21.05.96 № 118 // Бізнес. — 1996. — № 28.
20. *Положення* про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного фонду акціонерного товариства: Затв. рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 16.10.2000 № 158 // Уряд. кур'єр. — 2000. — № 120–121. — С. 15.
21. *Роз'яснення* Державної комісії з цінних паперів та фондової біржі від 10.11.99 № 23 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 9. — Ст. 253.
22. *Положення* про порядок реєстрації випуску акцій відкритих акціонерних товариств, створених із державних підприємств у процесі приватизації та корпоратизації: Затв. рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондової біржі від 11.04.2000 № 39 // Уряд. кур'єр. — 2000. — № 143. — С. 23.
23. *Положення* про порядок реєстрації випуску акцій і облігацій підприємств та інформації про їх емісію: Затв. Наказом Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 09.02.01 № 18 // Уряд. кур'єр. — 2001. — № 144–115. — С. 14.
24. *Зразки* документів, необхідних для створення відкритих акціонерних товариств та їх функціонування в післяприватизаційний період: Розпорядження Фонду Державного майна від 05.05.96 № 71-р // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію”. — 1996. — № 11.
25. *Роз'яснення* президії Вищого арбітражного суду України “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з укладенням і виконанням договорів про сумісну діяльність” №-2–5/302 від 28.04.95 // Бюл. законодав. і юрид. практики України. — 1998. — № 3. — С. 78.
26. *Цивільний кодекс* Російської Федерації від 21.10.94 // Собрание законодательства Российской Федерации. — 1994. — № 32. — Ст. 3301.

27. Закон Російської Федерації “Про акціонерні товариства” від 26.12.95 // Собрание законодательства Российской Федерации. — 1996. — № 1. — Ст. 1.

Додаткова

28. *Аксенов И.* Некоторые проблемы законодательного регулирования предпринимательства // Предпринимательство, хозяйство и право. — 1998. — № 1.
29. *Андрощук С.* Дочернее предприятие: вид или организационная форма // ЮП № 51 (365) от 20.12.04.
30. *Барева Е.* Какие нормы являются специальными // ЮП № 34 (348) от 24.08.04.
31. *Белых В. С.* Теория хозяйственного права в условиях становления и развития рыночных отношений в России // Государство и право. — 1995. — № 11. — С. 53–61.
32. *Беляневич О. А.* Про договірну свободу у господарських відносинах // Держава і право: Щорічник наукових праць молодих вчених. — 1999. — Вип. 2.
33. *Беляневич О. А.* Державне регулювання договірних відносин у сфері господарювання // Людина і суспільство. — 1999. — № 3.
34. *Бобкова А. Г.* Хозяйственная деятельность в сфере рекреации // Предпринимательство, хозяйство и право. — 2000. — № 12. — С. 10–13.
35. *Бобкова А. Г.* Правовое обеспечение рекреационной деятельности. — Донецк: Юго-Восток, 2000. — 308 с.
36. *Бобкова А. Г.* Рекреационное право: Учеб. пособие. — Донецк: Дон. НУ, 2000. — 249 с.
37. *Боболь В.* Договор управления имуществом и доверительная собственность // ЮП № 47 (361) от 22.11.04.
38. *Брагин Н. И.* Государство и рынок (Теоретико-методологические основы рыночных механизмов и экономической эффективности государства в системе общественного воспроизводства). — М., 2001. — 339 с.
39. *Васильев А. С., Мушник А. Г.* Законодательная защита социальных интересов как способ управления экономикой // Рынкова економіка: Сучасна теорія і практика управління: — Одеса: Астро-Принт, 1999. — Т. 2. — С. 210–218.
40. *Вінник О. М.* Правове регулювання суспільних відносин у сфері економіки: проблеми кодифікації законодавства // Збірник рішень та арбітражної практики Вищого арбітражного суду України. — 1997. — № 1. — С. 183–190.

41. *Вінник О. М.* Корпоративна конфліктологія як новий напрямок науки господарського права // Вісник Вищого арбітражного суду України. — 2000. — № 4. — С. 110–115.
42. *Вінник О. М.* Ключові поняття корпоративної конфліктології // Предпринимательство, хозяйство и право. — 2000. — № 12. — С. 3–6.
43. *Вінник О. М.* Приватні та публічні інтереси, їх роль і відображення в господарському праві // Підприємництво, господарство і право. — 2001. — № 4. — С. 6; № 5. — С. 11–13.
44. *Гайворонський В. М.* Предмет і суб'єкти господарського права: Конспект лекцій. — Харків: Укр. юрид. академія, 1994.
45. *Гайворонський В., Жушман В.* Предпринимательство, хозяйственная и трудовая деятельность: законодательное регулирование // Предпринимательство, хозяйство и право. — 1998. — № 9.
46. *Галантич М., Можаровська Н., Міхатуліна О., Юлдашев О.* Господарське право України: Підручник. — К.: МАУП, 2005.
47. *Галантич Н., Можаровская Н.* Основные аспекты осуществления предпринимательской деятельности // Персонал. — 2002 — № 1. — С. 45–50.
48. *Герникова И. Н.* Регулирование предпринимательской деятельности: государственное и внутрифирменное: Учеб. пособие. — М.: Консалтбанкир, 2002. — 704 с.
49. *Глівенко С. В., Соколов М. О., Теліженко О. М.* Економічне прогнозування. Навч. посіб. — 2-ге вид., переробл. та допов. — Суми: Унів. кн., 2001. — 208 с.
50. *Голодницький Э.* Виды юридических лиц в новых кодексах // ЮП № 8 (322) от 24.02.04.
51. *Грицаєнко Л.* Підприємництво в Україні: проблеми державного регулювання // Предпринимательство, хозяйство и право. — 1999. — № 7. — С. 53–55.
52. *Господарське право: Практикум/* За ред. В. С. Щербини — К.: Юрінком Інтер, 2003.
53. *Днепров А.* Что такое предварительный договор? // ЮП № 8 (322) от 24.02.04.
54. *Дивидендные права акционеров* // ЮП № 10 (324) от 09.03.04.
55. *Жилінкова І.* Деякі питання права спільної власності за новим цивільним кодексом України. — 2004. — № 5.
56. *Жук Л. А., Жук І. Л., Неживець О. М.* Господарське право. — К.: Кондор, 2003.

57. *Загітко О. П.* Захист прав та інтересів господарюючих суб'єктів у системі права України // Вісник господарського судочинства. — 2001. — № 4. — С. 159–166.
58. *Знаменский Г. Л.* Хозяйственное законодательство Украины: формирование и перспективы развития. — К.: Наук. думка — 1996. — 63 с.
59. *Иващенко С.* Коммунальные “договоренности” // ЮП № 36 (350) от 06.09.04.
60. *Иващенко С.* Хозяйственный процесс: новый облик // ЮП № 36 (350) от 06.09.04.
61. *Ионов В.* Бизнес — право: Учеб. пособие. — М.: ПРИОР, 1998. — 112 с.
62. *Круглова Н. Ю.* Хозяйственное право. — М.: Рус. деловая л-ра, 1997. — 608 с.
63. *Красильникова В.* Договоры морского агентирования // Юп № 51 (365) от 20.12.04.
64. *Комберянов С.* // Проблемы операций с объектами незавершенного строительства // ЮП 14 (328) от 06. 04. 04.
65. *Корбут В.* Корпоративной культуре противны конфликты // ЮП № 38 от 20. 09.04.
66. *Кузьмін Р. І., Кузьмін Р. Р.* Співвідношення понять “підприємництво” та “господарська діяльність” // Право України. — 1999. — № 5. — С. 88–91.
67. *Курбатов А. Я.* Сочетание частных и публичных интересов при правовом регулировании предпринимательской деятельности. — М., 2001. — 212 с.
68. *Курс предпринимательства: Учебник для вузов /* Под. ред. В. Я. Горфинкела, В. А. Швандера. — М.: Финансы; ЮНИТИ, 1997. — 439 с.
69. *Ляшенко В. И., Хахулин В. В.* Экономическо-правовое обеспечение развития субъектов малого предпринимательства (зарубежный опыт и перспективы его использования в Украине). — Донецк: Юго-Восток, 2001. — 454 с.
70. *Майданик Р.* Довірча власність у цивільному праві України (формування, порівняльний аналіз і поняття) // Українське комерційне право. — 2004. — № 5.
71. *Мамутов В. К.* Конституция и развитие хозяйственного законодательства // Предпринимательство, хозяйство и право. — 1997. — № 1. — С. 3–6.

72. *Мамутов В. К.* І знову про загально цивілістичний підхід // *Право України*—2000. — № 4.
73. *Мамутов В. К., Знаменський Г. Л.* Від Руської правди і Магдебурзького права // *Віче*. — 1992. — С. 14–16.
74. *Мамутов В. К., Чувпила О. О.* Господарче право зарубіжних країн. — К.: Ділова Україна, 1996. — 352 с.
75. *Малюська Д.* Признание сделок недействительными // *ЮП* № 3 (316) от 20.01.04.
76. *Мельниченко А.* Прибыльная фумигация // *ЮП* № 6 (319) от 10.02.04
77. *Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залого З.* Державне регулювання економіки: Підручник / За ред. І. Р. Михасюка. — 2-ге вид., виправ. і допов. — К.: Атіка; Ельга-Н, 2000. — 592 с.
78. *Мовчан С.* Проблемы вексельного обращения // *ЮП* № 10 (324) от 09.03.04.
79. *Можаровська Н.* Правова регламентація охорони та захисту прав на знаки для товарів і послуг // *Персонал*. — 2001. — № 7. — С. 56–61.
80. *Можаровская Н.* Европейская интеграция в контексте защиты прав интеллектуальной собственности // *Персонал*. — 2002. — № 10. — С. 70–75.
81. *Назарова Ю.* Гарантии свободы предпринимательской деятельности в сфере регистрации // *Підприємництво, господарство і право*. — 2001. — № 1. — С. 22–26.
82. *Нижник Н. Р.* Адміністративна реформа і розвиток підприємництва // *Реферативний огляд чинного законодавства України* / За ред. В. В. Цветкова, Є. Б. Кубко. — К.: Салком, 2000. — С. 45–56.
83. *Петров И. В.* Коммерческое право: Учебник. — СПб: Изд-во Михайлова В. А., 2001. — 656 с.
84. *Підприємницьке право: Підручник* / За заг. ред. доц. Р. Б. Шишки. — Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ “Еспада”, 2000. — 480 с.
85. *Підпригоро Опанас:* Речові права на чуже майно // *Українське комерційне право*. — 2004. — № 5.
86. *Правова культура і підприємництво*. — К.; Донецьк, 1999. — 280 с.
87. *Правове регулювання господарських відносин за участю промислових підприємств: Підручник для юрид. вузів і фак.* / В. М. Гайворонський, В. П. Жушман, та ін.: За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана. — Харків: Право, 2000. — 288 с.

88. *Предпринимательское* право в вопросах и ответах: Учеб. пособие // Под. ред. Н. А. Саниахметовой. — Х.: Одиссей, 2000. — 560 с.
89. *Печений О.* Захист права власності: здобутки та прорахунки // науково-практичний журнал *Українське комерційне право*. — 2004. — № 5.
90. *Пытливый В.* Реорганизация как прекращение деятельности // ЮП № 5 (318) от 03.02.04.
91. *Постульга В.* С конкуренцией шутить опасно // ЮП № 3 (316) от 20.01.04
92. *Подцерковный О. П.* Дерегуляция экономических процессов и изменение режима нормирования расчетных отношений в Украине // *Ринкова економіка: Сучасна теорія і практика управління* / за ред. Є. А. Кузнецова. — Одеса: АстроПринт, 1999. — С. 330–338.
93. *Попов Ю.* Місце права господарського відання у системі речових прав // *Вісник Центру комерційного права*. — 2004. — № 4 (17).
94. *Попов Ю.* Поняття права господарського відання в рішенні іноземного суду // *Українське комерційне право*. — 2004. — № 5.
95. *Поляков Б.* Оспаривание судебных актов в процедуре банкротства // ЮП № 3 (316) от 20.01.04.
96. *Самойленко В.* Насущные проблемы работы органов АО // ЮП № 5 (318) от 03.02.04.
97. *Саниахметова Н. О.* Правовий захист підприємництва в Україні: Навч. посіб., — К.: Юрінком Інтер, 1999. — 336 с.
98. *Саниахметова Н. О.* Конкурентне законодавство у питаннях та відповідях.
99. *Слюсаревський М.* Про неправосуб'єктні організації в Законі України “Про об'єднання підприємств” // *Вісник Центру комерційного права*. — 2004. — № 3 (16).
100. *Спасибо-Фатеева І.* Поняття майна, манових та корпоративних прав як об'єктів права власності // *Українське комерційне право*. — 2004. — № 5.
101. *Тарасенко В.* Проблемные аспекты деятельности акционерных обществ // ЮП № 51 (356) от 20.12.04.
102. *Україна й антидемпінг* // *Український юрист*. — 2004. — № 11.
103. *Фроя Н.* Перевозка железнодорожным транспортом // ЮП № 47 (361) от 22. 11.04.
104. *Харитонов Е. О., Саниахметова Н. А.* Гражданское право: Учеб. пособие. — К.: А. С. К., 2001. — 832 с.

105. *Хозяйственное* право: Учебник: В 7 т. / Автор 1-го тома и отв. ред. 2-го тома В. С. Мартемьянов. — М.: БЕК, 1994.
106. *Хоменко А.* Правовые признаки “покупки в группах” // ЮП № 34 (348) от 24.08.04.
107. *Цивільне* право України: Підручник: У 2 кн. — 3-тє вид.; переробл. і допов. / За ред. О. В. Дзери та Н. С. Кузнецової. — К.: Юрінком Інтер, 2003.
108. *Щербіна В. С.* Господарське право. — К.: Атіка, 2004.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Зміст дисципліни “Господарське право”.....	6
Теми самостійної роботи студентів.....	7
Список літератури	53

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Везеренко</i>
Редактор	<i>С. Г. Рогузько</i>
Комп'ютерне верстання	<i>О. Л. Лашина</i>

МАУП

Зам. № ВКЦ-3361
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП